

Nr 125.

Av herr Osvald, om ökade anslag till naturskydd.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t å nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen dels under punkt 220 att till Naturskydd: Bidrag till Svenska naturskyddsföreningen m. fl. anvisa ett anslag av 50 000 kronor — varav 40 000 kronor skulle vara avsedda för föreningen — dels ock under punkt 221 att till Naturskydd: Bidrag till särskilda naturskyddsåtgärder anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

Naturskyddets utomordentliga betydelse ur social, ekonomisk och estetisk synpunkt torde numera vara allmänt erkänd och behöver icke här närmare utvecklas. Jag kan här erinra om den enhälliga mening, som uppbär den nyligen genomförda naturskyddslagstiftningen. Någon slutgiltig lösning av naturskyddets organisation blev icke genomförd i samband med naturskyddslagens antagande. Det förutsattes emellertid bland annat, att Svenska naturskyddsföreningen skulle fungera såsom den allmänt sakkunniga naturskyddsorganisationen. I enlighet härmed är föreningen den allmänna remissinstansen i naturskyddsärenden, varjämte den självfallet har att utöva en allmän övervakning och följa utvecklingen inom och utom landet. Föreningen bör exempelvis även taga initiativ av olika slag inom sitt vidsträckta och mångskiftande arbetsfält.

För innevarande budgetår ha till föreningens verksamhet anvisats allenast 40 000 kronor, varjämte föreningen för 1953 erhållit 30 000 kronor ur jaktvårdsfonden. Redan år 1952 gjorde föreningen en närmare motiverad beräkning av det anslagsbehov, som komme att föreligga, därest föreningen skulle kunna nöjaktigt fullgöra uppgiften att vara det allmänt sakkunniga naturskyddsorganet för riket och samtidigt i sin egenskap av ideell förening sprida god och vederhäftig upplysning i naturskyddsfrågor. Anslaget för budgetåret 1953/54 beräknades tyvärr utan hänsyn till vad föreningen anför. I detta läge har föreningen vid sitt anslagsäskande för nästa budgetår inskränkt sig till att hemställa om en sådan mindre anslagshöjning, som ansetts oundgängligen erforderlig för att verksamheten successivt skall kunna följa med utvecklingen i görlig mån och så småningom utbyggas på ett något mera tillfredsställande sätt. Föreningen har sålunda anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om att för föreningens verksamhet under budgetåret 1954/55 anvisades tillhopa minst 110 000 kronor av statsmedel och ur jaktvårdsfonden.

Ingen tvekan kan råda om att föreningens hemställan är synnerligen blygsam och ligger långt under vad man rimligen kan begära att vårt land bör utgiva för det utomordentligt viktiga ändamålet. För att under den hittills förflutna tiden hjälpa sig fram har föreningen måst lita till bland andra halvtidsanställda filosofie studerande samt till frivilliga arbetsinsatser i en omfattning, som går utöver vad som kan anses rimligt. Det är uppenbart, att detta övergångsstadium med det allra snaraste måste ersättas av en annan ordning. Till belysning av arbetsfältets omfattning kan nämnas att föreningen — i syfte att så ändamålsenligt som möjligt utnyttja de frivilliga arbetsinsatserna — indelat verksamheten på sjuotton olika sektioner med skiftande ehuru i många fall samma styrelseledamöter eller adjungerade ledamöter. Dessa sektioner äro:

- a) ärenden angående nationalparker;
- b) ärenden angående fridlysning av naturminnen;
- c) planeringsfrågor jämte ärenden angående naturparker;
- d) vägfrågor, grustäkt och liknande;
- e) vattenregleringar och kraftstationer;
- f) kraftledning;
- g) torrläggningssmål;
- h) föroreningsfrågor;
- i) fiskefrågor;
- k) jaktfrågor;
- l) faunistiska frågor;
- m) floristiska frågor;
- n) ogräs- och insektsbekämpning;
- o) inventeringsfrågor;
- p) markvårdsfrågor (inkl. lövängar o. d.);
- q) förvaltning och förvärv av naturskyddsobjekt; samt
- r) ekonomiska frågor.

Det är emellertid icke till fyllest med enbart en i och för sig lämplig arbetsfördelning. I viss utsträckning ha de olika sektionerna genom enskilda styrelseledamöters uppoffrande arbete visat sig arbetsdugliga, i andra fall har vederbörandes tid icke räckt till för det arbete som man hoppats på. Om mera medel kunde ställas till förfogande för att stödja föreningen i dess strävan att bygga upp en effektiv organisation, skulle mycket vara vunnet för en billig penning.

Intresset för naturskydd är för närvarande mycket livligt i vårt land, vilket bland annat sammanhänger med den höjda sociala standarden och de längre semestrarna. Samtidigt har förstörelsen av naturvärden genom vattenförorening, kraftbyggnader, grustäkter och annan exploatering blivit alltmer påträngande. Vi befinna oss alltså i ett kritiskt läge, där det gäller

att verkligen tillvarataga alla möjligheter till skyddsåtgärder och till god hushållning med naturvärdena. Det kan i detta sammanhang framhållas, att den nya naturskyddslagen i stor utsträckning förutsätter frivilliga uppgörelser — i synnerhet som endast ett helt obetydligt belopp anvisats till ersättning med anledning av tvångsingripanden — samt att dylika åtgärder på frivillighetens väg äro mycket mödosamma att genomföra.

Det skulle vara till obotlig skada, om det intresse för naturskyddet, som nu vuxit sig allt starkare, skulle slockna, därför att organisationen ej kan möta de krav, som böra ställas på densamma. Naturskyddssynpunkterna beaktas nu långt mer än förr av både företagare och andra, dels till följd av den nya naturskyddslagstiftningen och dels därför att de varningar, som naturskyddets målsmän framfört, dessvärre på ett i och för sig beklagligt sätt besannats.

Föreningen har själv utförligt redogjort för sin organisation och sina berömvärda ansträngningar att fylla arbetsuppgiften. Jag kan härutinnan hänvisa till föreningens petitaskrivelse med därtill fogade bilagor. Föreningen har pekat på viktiga uppgifter, som den i brist på medel och arbetskraft icke kunnat omhändertaga. I detta sammanhang må särskilt nämnas, att föreningen understrukt vikten av naturskyddets lokala förankring. I sitt statförslag har föreningen upptagit en post å 25 000 kronor för länsombudens resekostnader och expenser. Föreningen har här rört vid en mycket viktig punkt. Länsombuden utgöra ett högst betydelsefullt tillskott till organisationen, men de kunna ej fylla sin uppgift, om ej ersättning kan utgå åtminstone för resor och expenser. Ett belopp av 25 000 kronor för hela riket är långt mindre än vad som kan anses nödvändigt.

I och med att den lokala organisationen stärks — genom länsombuden och till föreningen anslutna lokalföreningar — ställas självfallet allt större krav på den centrala ledningen, som måste i allt stödja, biträda och främja det lokala arbetet. Föreningen har såsom mera kvalificerade befattningshavare i statförslaget allenast upptagit en naturskyddsintendent och en sekreterare. För den senare har ej beräknats större arvode än 800 kronor per månad. Ingen kan påstå annat än att detta är uppenbart otillräckligt. Föreningens ytterst blygsamma önskemål i avbidan på en mera ändamålsenlig ordning har likväl ej föranlett förslag om någon som helst ökning av det anslag, som utgår för innevarande budgetår. Även med beaktande av kravet på återhållsamhet i anslagen kan man icke underlåta att finna det både farligt och orimligt, att det svenska naturskyddet, när sent omsider en ny naturskyddslag erhållits, skall intaga en så vanlottad plats som nu är förhållandet. Det torde vara nödvändigt att ingående taga del av det trängande behov, som här föreligger, och möjliggöra för föreningen att fullfölja sina betydelsefulla insatser. Föreningens petitaskrivelser 1952 och 1953 belysa saken, och föreningen torde vara beredd att lämna alla de informationer

som önskas. Här må endast ytterligare nämnas, att de frivilliga oavlönade insatserna icke kunna ytterligare ökas, och det kan ej ens med fog förväntas, att det forcerade arbete, som nu nedlagts på verksamheten under övergångsskedet, skall kunna fortsätta i samma omfattning som hittills. Till exemplifiering på denna punkt må nämnas, att styrelsen och dess arbetsutskott under år 1953 hållit ej mindre än tjugosex sammanträden förutom otaliga enskilda överläggningar, att styrelseledamöterna företagit ett sammanlagt avsevärt antal resor för besiktningar, som den anställda personalen ej medhunnit, att föreningen — utom årsmöte och sammanträde för överläggningar med länsombud m. fl. — hållit en större naturskyddskonferens med representanter för alla länsstyrelserna, att styrelseledamöterna själva hållit ett avsevärt antal föredrag till orientering i ämnet, att de själva utarbetat omfattande utlåtanden i viktiga och svårbedömda ärenden för att på så sätt underlätta personalens arbetsbörda och därjämte haft att justera förslag till utlåtanden m. m. samt att de i övrigt i rikt mått ställt sin arbetskraft till förfogande i föreningens och naturskyddets tjänst. Tack vare dessa frivilliga och oavlönade insatser har det över huvud varit möjligt för föreningen att åstadkomma det arbetsresultat, som trots allt föreligger.

Under förutsättning att år 1954 av jaktvårdsmedel till föreningens verksamhet anvisas minst 40 000 kronor, anser jag, att till föreningens verksamhet under budgetåret 1954/55 bör utgå bidrag av statsmedel med 70 000 kronor.

Föreningen har även framställt visst önskemål beträffande förenämnda anslag å 50 000 kronor, som betecknats »Bidrag till särskilda naturskyddsåtgärder». Som föreningen framhållit, är det en utbredd uppfattning, att anslaget är så ringa, att myndigheterna icke räkna med, att det kan praktiskt användas för några åtgärder av betydelse. Anslaget torde icke vare sig under budgetåret 1952/53 eller under hittillsvarande del av budgetåret 1953/54 ha anlitats mer än i ett bagatellartat fall, trots det ofantliga behov av medel för naturskyddsåtgärder som föreligger. Det må nämnas, att i Danmark årligen utgå ersättningar till mångfaldigt större belopp än det som här anvisats. Beträffande behovet är det tillräckligt att hänvisa till skövlingen av grusåsarna. Motsvarande behov föreligger på många andra håll. Föreningen har anhållit om att anslaget måtte höjas avsevärt. Vidare har föreningen hemställt, att motiveringen till anslaget jämkas, så att medel därifrån kunna erhållas även för naturskyddsåtgärder på frivillighetens väg, t. ex. köp, i stället för expropriation, av särskilt värdefulla områden eller för upprättande av servitutsavtal. Det är ett önskemål, att tvångsmedel anlitas i så ringa utsträckning som möjligt, men behovet av medel för ersättning är till finnandes även när något skall göras på frivillighetens väg, även om omkostnaderna minskas.

Vad föreningen sålunda anfört är obestridligen riktigt. Beloppet 50 000

kronor framstår som allenast symboliskt. Det är ytterst angeläget, att vi i vårt land äntligen lägga oss vinn om att tillvarataga vad som ännu finnes i behåll. Ju längre vi dröja, desto mer förstörs och desto dyrare blir det att skydda återstående objekt. Ett ingripande, som sker i god tid, blir städse väsentligt billigare än ett som kommer i sista stund. Ett naturligt sätt att i någon mån förbättra förhållandena — förutom genom höjning av anslagsbeloppet — är att göra det till reservationsanslag. Med tanke även på att anslagen hittills praktiskt taget icke utnyttjats synes en höjning av beloppet för nästkommande budgetår till 100 000 kronor vara mycket blygsam.

På grund av det anförda tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta att till Naturskydd: Bidrag till Svenska naturskyddsföreningen m. fl. anvisa ett anslag av 80 000 kronor (70 000 + 10 000 kronor) och att till Naturskydd: Bidrag till särskilda naturskyddsåtgärder — med ovan angiven ändrad motivering — anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1954.

Hugo Osvald.